

Az Isten ítélete

Időpont: 1940. október 20, Szentháromság ünnepe utáni 22. vasárnap,
elhangzott a nádorvárosi templom alapkövetésénél

Helyszín: Győr-Nádorváros

Alapige: 1Sám 3,11–13

És monda az Úr Sámuelnek: Ímé én oly dolgot cselekszem Izráelben, melyet valakik hallanak, mind a két fülök megcsendül bele. Azon a napon véghez viszem Élin mind azt, amit kijelentettem háza ellen; megkezdem és elvégzem. Mert megjelentettem neki, hogy elítélem az ő házát mind örökre, az álnokság miatt, amelyet jól tudott, hogy miként tesz vala útálatosokká magokat az ő fiai, és ő nem akadályozta meg őket.

A mai napra kijelölt szentlecke ma és itt olyan időszerűtlen, mint amilyen időszerűtlen tavaszi színpompás, csodálatos szépen pezsdülő életben a visszatérő tél, amely mindent lehervaszt, és mindent megöl. A győri gyülekezet szívében ma olyan csodálatos tavaszi pompában ott van az örömmel, hálának érzése. Hogyne volna itt ez a két érzés, mikor látja, hogy a régi törzs mellett az őserő rügybontást végez, és tavaszi módon új templomok nőnek, vagy fognak nőni az öreg templom tövében! És az ige, amelyik előttünk áll, valami fürgeteges ítéletidőről beszél nekünk. A győri gyülekezet előtt ezen a napon boldog dicsekedéssel áll álmainak lassú valóra válásában új templomok képe, itt pedig ebben az igében elénk áll egy öreg templom, amelyik megérett arra, hogy Isten ítéletével elsöpörje papostól és mindenestől a földnek színéről.

Testvéreim! Nekünk meg kell tanulni azt, hogy sohasem az az időszerű, ami után mi vágyódunk, hanem az az időszerű, amit az ige kínál nekünk. Nem arra van szükségünk, ami után két kézzel kapunk, hanem arra, amit az ige mond nekünk. Mihelyt erre az alázatos álláspontra helyezkedünk, azonnal világossá lesz előttünk az, hogy egyetlen népnek sincs olyan szüksége arra, hogy az Isten ítéletét hirdessék neki, mint annak, amelyik az Isten kegyelmének áldásaiban, annak napsugarában sütkezve boldog örömmel érezi: íme, milyen jóságos az Isten! Az is egészen bizonyos, egyetlenegy egyháznak sincs olyan szüksége arra, hogy lássa, mi az, amivel egy egyház, egy templom kihívja maga ellen az Isten ítéletét, mi a célja, létfundamentuma az egyháznak és templomnak, mint annak a gyülekezetnek, amelyik éppen templomot avagy templomokat akar építeni. Azért alázzuk meg magunkat az előtt az ige előtt, amelyik mindig időszerűtlen az óember, de mindig időszerű a minket megtéríteni, magához vezetni akaró örökkévaló Istennek számára, amelyik a maga időfelettségében és időszerűségében időbe való és időszerű minden ember számára.

Mit mond nekünk ez a történet az Isten ítéletéről?

Mindenekelőtt azt mondja, hogy Istennek van ítélete. Ne engedd, testvérem, elhomályosítani ezt az igazságot a szemed előtt az óembernek az Isten-eszméjével. Annak az óembernek Isten-eszméjével, amelyik régi pogány vallás maradványának, vagy legfeljebb ótestamentumi Isten-fogalomnak bélyegzi, mikor az Isten haragjáról, ítéletéről beszél, amelyik újra meg újra azzal áll elő, hogy az Újtestamentum Istene a Krisztus által kijelentett Isten a

szeretnek, a megbocsátásnak, a hosszútűrésnek és a mindent elfedezésnek jószágos, szerető mennyei Atyja. Ne felejtsd el, testvérem, hogy milyen csodálatos: ugyanaz az óember, amelyik Ótestamentumnak és pogányságnak bélyegzi az Isten ítéletének hangsúlyozását mihelyt ez vele van kapcsolatban, de kifogásolja az Isten ítéletének elmaradását, mihelyt elmarad más bűnösök felett. Gondolj arra, hogy ennek az óembernek az Isten-képe, amelyik Isten-kép az ember érdeke szerint igazodik és nem az Isten valósága szerint, az ilyen Isten-képnek kevés lehet a szavahihetősége. Gondolj arra is, testvérem, hogy amikor mi újtestamentumi Isten-képről beszélünk, nincs jogunk arra, hogy az Újtestamentumból kitöröljük azokat a fejezeteket, verseket, amelyekben a mi Urunk Jézus Krisztus határozottan beszél az Isten haragjáról és az Isten ítéletéről. Nincs jogunk kihagyni a Bibliából a Jelenések könyvét, amelyik egészen tele van az Isten ítéletének és az Isten haragjának hirdetésével.

Ne engedd, testvérem, elhomályosítani ezt az igazságot nemcsak az óember úgynevezett Isten-képével, hanem ne engedd még magának az Istennek se elhomályosítani önmagad előtt ezt az Isten-képet. Mert az Isten a maga hosszútűrésével, amelyet az emberek félreértettek és félremagyaráznak a maga következményeiben, igen sokszor ad tápot az óember Isten-képének, és úgy mutatja be önmagát, mint aki nem csinál égbekiáltó nagy dolgot a bűnből, aki hajlandó egyesek, családok, közösségek, nemzetek, világok bűnét egy ilyen szent felség-amnesztiával elintézni. Az az Isten-kép, amelyikben az Isten ez a mindent megbocsátó és mindent eltűrő, soha haragudni nem tudó örök szeretet, az mindig megvénhedt és alvó koroknak Isten-képe.

Ha az ember 1Sám 3. fejezetét olvassa, nem csodálkozik azon, ami következik, mihelyt az 1. verset elolvassa: „*Abban az időben igen ritkán volt az Úrnak kijelentése és nem vala nyilvánvaló látomás.*” Egy megvénhedt, alvó egyház az, amelyik fölött Isten ítélete zúg 1Sám 3. fejezetében, ahol a főpap, Éli, a maga formájára, az Istennek általa képzelt formájára, alakította az Istent. A saját maga formájára formálta át az Istent. Mert ő maga, tehát Istene is nem más, mint megvénhedt öreg bölcs, aki ott ül az ő templomában, s legfeljebb sopánkodni tud azon, hogy körülötte az új nemzedék, saját fiai lábbal tapodják azt, ami előtte és hite szerint is legszentebb ezen a világon. Ilyen megvénhedt és alvó korok ezek, amelyeknek tagjai lepaktálnak a világgal, mint ahogy Éli korának egyháza és temploma lepaktált a világgal. Engedte, hogy a templom közvetlen közelében a világ üzze a maga gonosz játékait. Ez a kor mindig elfelejtkezik arról, hogy Istennek van ítélete.

Ennek a kornak, amelyikben most élünk, amelyiket a maga megvénhedtségéből úgy rázott fel Isten, hogy összetörte mindazokat a megkorhadt és eresztékeiben meglazult tartóoszlopokat, amelyek ezt a világot tartották, ennek a kornak, amelyet az Isten olyan harsogó harsonaszóval ébreszt fel álmából, nem szabad elfelejtkezni arról, amit az ige üzen: az Istennek van ítélete!

A másik igazság, amit ez az ige elénk állít, hogy az Istennek kétféle ítélete van. A Sámuelnek szóló kijelentésben az Úr azt izeni: „*...Ímé, én olyan dolgot cselekszem Izraelben, melyet valakik hallanak, mind a két fülük megcsendül bele. Azon a napon véghez viszem Élin mindazt, amit kijelentettem háza ellen; megkezdem és elvégzem.*” Istennek tehát van egy régi ítélete, és van egy új ítélete. A régi ítélet nemcsak fenyegetés, a kijelentése annak, hogy lesz ítélet, hanem tényleg végrehajtott ítélet is. Mert az, hogy az Isten engedte Éli fiai gonoszságának érvényesülését, hogy nem akadályozta meg a bűnnek megérését ott az Éli templomának tőzsomszédságában ez ítélet volt Éli fölött, az ő családja, papi szolgálata, temploma és egész Izrael fölött. Ami itt következik, az a második ítélet. A két ítélet között nem

csak időbeli különbség van, hogy az egyik előbb, és a másik pedig később van, a két ítélet között tartalmi különbség is van. Az egyik ítéletnek vezérlő gondolata a mentő szeretet, a másik ítéletnek a vezérlő gondolata az elégtételt szolgáltató igazság. Az egyik tehát mindig kegyelmi aktusa az Istennek, amelyiket pedagógiából csinál, a másik pedig bírói aktus, amelyben ítélkeznek elevenek és holtak fölött. A kettő szorosan összefügg egymással: nem jön soha az első csak magában, bizonyos idő múlva mindig jön utána feltartóztatlanul a második, és a második sohasem jön azonnal anélkül, hogy az elsőnek a mentő szeretete, a kegyelem pedagógiája, az Istennek közbeszóló ítélete meg ne állítsa a maga közbeszólásával a bűnös embert az ő útján.

Éli is kapott ilyen kettős ítéletet, ez a második és utolsó, amelyik itt most végig fog rajta dühögni mint az ítéletnek cséplő szekere, azért dühögni rajta végig, mert nem volt füle az első, a közbeszóló ítélet meghallgatására. Elpuhult korok életfelfogása ez, amelyik azt gondolja, hogy az az igazi élet, amelyben a kényelemben találja meg az ember mindazt az életlehetőséget és életkeretet, amelyik szükséges ahhoz, hogy egy ember igazán emberhez méltó életet éljen. Mindazok a korok, amelyeket az Isten engedett ilyen elpuhult korrá válni, megítélt korok voltak. Megítélt korok, amelyek becsukták fülüket az Isten figyelmeztető, pedagógus ítélete elől, amelyik fölött az Isten ki akarta mondani már az utolsó ítéletet. Éli és háza népe úgy éltek, hogy a fegyelem, az élet korlátozottsága olyan valami, ami elől menekülni kell az embernek, ezért puhult el az ő korok. Ezért pusztult el templomostól, egyházastól, szövetségládástól, papostól mindenestől az a kor, amelynek utolsó mohikánja volt a maga idejében az a gyenge kezű, elerőtlenedett, öreg Éli.

Ezek az elpuhult korok mindig tiltakoznak az Isten közbeszóló ítélete ellen, mindig igazságtalanságnak érzik az Isten korlátait, amelyeket ő az emberi élet köré épített, pedig nekünk is meg kell látnunk azt, hogy igaz az, amit a Zsidókhoz írt levélben ír Isten Szentlelke, hogy az elpuhult koros koroknak ítéletei nincsenek, azt nem fogja az Isten megostorozni, megfeddeni. De azokat az embereket, korokat, akiket nagy dologra akar nevelni, királyi szeretetből meg fogja feddeni, meg fogja ítélni, keményen fogja tartani. Nem veszitek észre, mikor mi egy negyedszázad távlatából végignézzük a világháborús összeomlás történetét, világosan meg kell látnunk, hogy a világháború ítélete azokat sújtotta, akik győztek, és azokat áldotta meg, akik elveszítették a világháborút. A világháború győztesei a maguk elpuhultságában, fegyelem nélkül valóságában, elbizakodott önzésében, jóleső jóllakottságában hogy értek meg arra, hogy az ítélet fergetege végigcsapjon felettük, hogy megcsendüljön bele mind a két fülük azoknak, akik meghallják. Az a földhöz veretetés, amellyel az Isten bennünket leigázott, legyőzött népeket megtapostatott a világháború végén, ez volt a feltétele annak, hogy mi kigyógyuljunk azokból, amikért el kellett nekünk veszíteni a világháborút, hogy megtanuljunk keményebb ágyon feküdni, fegyelmezettebb életet élni, ha élni akarunk. Ez a második üzenete ezen a napon most és itt ennek a történetnek.

Van ennek a történetnek harmadik üzenete is, amelyik azt mondja, az ítélet egyformán sújtja a bűnösöt és a bűn törőjét. Az igazi bűnösök ebben a történetben Hofni és Fineás, Éli gyermekei, akikről lepergett mindaz, amit a templom tövében való élet jelentett számukra. Ők kenyérkeresetképpen atyai tradíciók folytán ugyan beültek Izrael papi székeibe, de annak gyalázatára, csúfságára voltak. Ők voltak a főbűnösök, ő miattuk fordult el a nép szerelme az Úr sátorától, azonban világos ebben az ítéletben, hogy Élit is megítéli az Úr, „*Mert megjelentettem néki, hogy elítélem az ő házat mindörökre az álnokság miatt, amelyet jól tudott, hogy miként tesz vala utálatosokká magokat az ő fiai, és ő nem akadályozta meg őket.*” Az

egyiket elítéli az Úr azért, mert valamit tett, a másikat azért, mert valamit nem tett. Mert az Isten előtt a bűnért egyetemleges felelősség van. Én nem moshatom kezemet, nem mondhatom azt, nekem semmi közöm hozzá. Éli nem mondhatta, én becsülettel végeztem papi szolgálatomat, tisztességben öregedtem meg, nem tehetek róla, hogy a fiaim ilyenek, hányszor intettem, hányszor megmondtam, ezt nem szabad, minden hiábavaló volt! Egyetemleges a felelősség! Ez elől lehet elzárkózni elméletben, de nem lehet gyakorlatban, ezt lehet igazságtalanságnak tartani, de valósága előtt meg kell hajolni. Ez az Isten akarata: minden bűnért nemcsak az felel az Isten ítéletében, aki azt elkövette, hanem az is, aki nem állt oda a szeretet mentő akciójával, az intésnek és bizonyoságtételnek határozottságával, a közbenjáró hordozó imádságnak eget ostromlásával. Nem állt oda, ha kellett, saját kezének kemény fenyítésével, mert csak ez, ami felmentheti őt az egyetemes felelősség alól.

Figyeljük meg, hogy meggyávult koroknak jellegzetessége ez az egyetemes felelősség alól való menekülés. Olyan meggyávult, elpuhult kor, mint a megvénhedt Éli kora, annak egyháza, ringatja bele magát abba az önző individualizmusba, amelyik azt gondolja, ebben a tekintetben mindenki önmagának áll, vagy esik, amelyik nagyképűen mossa a kezét, amikor lehetett volna neki dolgokat megakadályozni, de nem volt bátorsága arra, hogy kiálljon érette a porondra. Meggyávult Éli, meggyávult egyház kora, amelyik nem meri hangoztatni az egyetemes felelősséget. Mindig megújhódott korok, amelyek előtt világossá válik, hogy Isten az embert nem egymagának teremtette, ezért teremtette családba, emberi társadalomba, egy nemzet közösségébe, az egész emberiség világába, hogy mi itt egymás terhét hordozzuk, és egyetemlegesen vállaljuk a felelősséget a közösség életéért és a közösség bűneiért.

Ez az ige azt is világossá teszi előttünk, hogy ez elől az ítélet elől senkinek sem lehet elmenekülni sem a vallásosság, sem a jóság óvóhelyére. Éli ott él a templomban, papi szolgálata odaköti életét, és az Isten ítélete ott is megtalálja őt. Hiába mutatja be naponként az áldozatokat az Örökkévaló előtt, hiába mormolja imádságait, hiába végzi el külsőleg mindazokat a dolgokat, amelyeket egyháza előír, hiába van tele szíve szeretettel, jósággal az emberek iránt, azzal a humanista gondolkozással, amellyel nézi az egész életét, és nem meri akadályozni az emberi élet bűneit. Ezt a kétlaki életet az Isten nem tűri. Az Isten nem tűri, hogy Éli neki mutasson be áldozatokat, de gyermekei mellette a paráznság istennőjének mutassanak be áldozatokat és hódoljanak; nem tűri, hogy maga az önzetlenség szolgálatában éljen, de ugyanakkor szemet hunyjon a templom környékén élő önzésnek, kapzsiságnak. Minden egyház, amelyik a kétlaki életet megtűri önmagában, minden templom, amelyik nem gondol arra, hogy neki nem elég magában a templomban bent az Isten dicsőségének helyreállítása, hanem a templomon kívül is mint egy embernek harcolni kell az Isten evangéliumának érvényesüléséért, az meg fogja tapasztalni azt, hogy egyszer eresztékeiben recsegni-ropogni fog az öreg templom, az Isten nyakát szegi a meggyávult papoknak, és nő az új templom, az új papság. Mert az, ami itt történik az éjszaka csendjében az Isten templomában, nem más mint recsegve-ropogva félelmetesen inogni kezd az öreg templom. Míg békén alszik a megvénhedt öreg pap, a fiatal Sámuelben az Isten neveli az új idők új papságát a maga számára.

Vannak kegyelmi idők, és vannak ítéletidők. A kegyelmi idő nem jelenti azt, hogy benne nincs Istennek ítélete, csak azt, hogy nincsen benne utolsó ítélet. Éppen az a kegyelem, hogy az Isten a kegyelem idejében nem függeszti fel ítéletét, hanem engedi érvényesülni ítéletét, és megállít minket a bűn útján. Az ítéletidő az, amikor a pálca már kettétörtött, amikor kegyelemre lehetőség többé nincsen, mikor halálos ítéletünk alá van írva, meg van pecsételve. A kegyelem idejében is beszél az Úr az ő ítéletéről, és az ítélet idejében is elmondja az ő ítéletét.

A kegyelem idejének ítéleteit csak a kiválasztottak hallják, azok, akik fülüket odaadták az ő Uruknek és engedelmesen meghallják azt, akármilyen kellemetlen, amit nekik meg kell hallani. De amikor eljön az ítélet ideje, akkor úgy szól az Isten, hogy megcsendül tőle és ítéletének szavától az egész emberiség füle!

Azért hát ma, amikor az Úrnak szavát halljátok, meg ne keményítsétek szíveteket! Ez ennek az igének üzenete egyház és ember számára. Ezt üzeni ez az ige a templomépítő gyülekezetnek: az a templom feladata, hogy az Isten ítélete, szentsége és fensége hangozzék megalkuvás nélkül tisztán és igazán. Mert Isten kegyelme csak akkor lesz kegyelem, ha szentségének világosságában áll előttünk. Az Isten bűnbocsátó szeretete akkor ragyog fel előttünk, ha előbb az ítélet összetör és lesújt bennünket.

Isten kegyelme ajándékozza meg ezt a győri gyülekezetet azzal, hogy az új templom soha se legyen ítélet az öreg templom felett, és hogy Isten ne azért építsen új templomokat, mert a régi megérett a pusztulásra, mert ez az Isten ítéletét, haragját, szentségét és kegyelmét elpuhult korok meggyávult szájíze szerint hirdeti csupán, hanem legyenek itt új templomok azért, mert a lélek zsendülésének tavasza az öreg törzsön új rügyeket fakaszt, az új rügyeket megcsókolhassa az Isten kegyelmének napsugara, hogy virágba szökkenjen, és gyümölcsöt teremjen az ő nagy neve dicsőségére!

Ámen

Ima: Szentséges Úr Isten, hálát adunk neked azért, hogy szeretsz minket minden bűnünk és nyomorúságunk dacára is. Köszönjük neked, Urunk, hogy szeretetedben nem vagy elfogult irántunk, köszönjük, hogy bölcsen szeretsz minket. Áldunk téged azért, hogy nemcsak simogató szavad van számunkra, hanem vessződ is van. Köszönjük, hogy nemcsak úgy tudsz ránk nézni, hogy elolvad szívünk az örömtől és a boldogságtól, amikor rád tekintünk, belenézünk a te szelíd szemedbe, hanem tudsz ránk úgy is nézni, hogy a haragnak villámai cikáznak felénk, és mi remegve, lehajtott fővel állunk meg ítéleted trónja előtt. Fogadd el hálánkat azért, hogy nem engedsz minket úgy élni, ahogyan szeretnénk, hanem korlátok közé szorítasz, és kemény gyepelőszárral nevelsz és vezetsz.

Könyörgünk, bocsásd meg minden lázadozásunkat a te ítéleted ellen. Adj nekünk, Urunk, Szentlelked által világosságot ahhoz, hogy minden takaró alatt megláthassuk a mi bűneinket. Könyörgünk neked különösképpen azért ezen a napon, hogy bocsásd meg nekünk mindazt, amit a te templomod ellen vétettünk. Bocsásd meg, hogyha olyan gyermekei voltunk ennek a templomnak, mint Hofni és Fineás, akik bent, és mégis kint éltek, kik neked akartak látszólag szolgálni, de a te gyalázatodat mívelték a templomban és annak környékén. Bocsásd meg nekünk, Urunk, hogy mimiattunk gyaláztatott a te szentséges neved, vagy a mi evangélikus anyaszentegyházunk dicsőségének fényére mimiattunk esett egy-egy árnyék avagy folt. Könyörgünk, bocsásd meg nekünk, papoknak mindazt, amit mi ez ellen a templom ellen vétettünk. Állíts meg bennünket, Urunk, álmunkból ébressz fel, és ne engedd azt, hogy elgyávult és elpuhult korok megvéhédte emberei és sírásói legyünk csupán a te templomodban.

Köszönjük, Urunk, hogy mindaz, ami körülöttünk van, nemcsak ítéletről, hanem a te mentő szeretetedről is beszél. Köszönjük neked az épülő templomfalat, szívünk minden boldog dobbanását, valahányszor ránézünk, álmainkat, reményseinket, amelyeket felőle álmodunk. Köszönjük neked, Urunk, hogy akkor, mikor nehéz viszonyok között élő világban mások annak

fenntartását is nehéznek látják, amit az atyák megépítettek, mi itt tudunk a te dicsőségedre kegyelmed által új hajlékokat építeni. Könyörgünk, növeld az új templomot, áldd meg mindazokat, akik annak építésén dolgoznak, és neveld az új népet az új templom számára, hogy hangozzék világosan és határozottan majdan a te igéd, ne legyen ritkán kijelentés és ritkán látomás.

Könyörgünk néked, Urunk, vedd körül szeretetteddel ezekben a förgeteges, ítéletes időkben a mi magyar hazánkat. Látjuk, hogy söpör végig ítéleted vihara ezen az egész világon, hogy nemzetek dőlnek össze, királyi koronák hullnak porba, és a viharban áll még mindig a magyar. Könyörgünk néked, Urunk, engedd, hogy alázattal tudjuk meghallani minden figyelmeztetésedet, mit határainkon túl, mellettünk zúgó ítéleted beszél nekünk, hogy ítéleted vasszekere meg tudjon állni a magyar határokon. Könyörgünk néked, Urunk, hallgasd meg imádságunkat, és legyen kedves teelődted a mi könyörgésünk.

Ámen